

**КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН
З ПСИХОЛОГІЇ ТА КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ
ЕКЗАМЕН З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ: МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН
З ПСИХОЛОГІЇ ТА КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ
ЕКЗАМЕН З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ: МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ**

*для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за
спеціальністю 053 Психологія*

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2021**

УДК 378.22:159.9(079.1)

К 63

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(протокол №13 від 25.06.2021 р.)*

Рецензенти:

Стахова О.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології

Артюшина М.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки та психології ДНВЗ «Кіівський національний університет імені Вадима Гетьмана»

Борейчук І.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики Рівненського державного гуманітарного університету

К 63 Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології та комплексний кваліфікаційний екзамен з галузевої психології: методичні рекомендації до підготовки / **Уклад.:** Н.Ф. Портницька, І.С. Загурська, К.П. Гавриловська, Ю.Ю. Дем'янчук, В.В. Кириченко, Т.М. Майстренко, О.М. Савиченко, Л.М. Фальковська. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2021. – 46 с.

Методичні рекомендації укладено відповідно до освітньо-професійної програми Психологія для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія.

Здобувачі можуть ознайомитися із загальними вимогами до кваліфікаційних екзаменів та програмами Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології.

Методичні рекомендації включають перелік теоретичних питань та перелік базових методик, вправ та технік, які включені до професійно-орієнтованих завдань. Також до кожного екзамену представлено приклад професійно-орієнтованого завдання, критерії оцінювання, а також список рекомендованих джерел та літератури.

УДК 378.22:159.9(079.1)

© Колектив авторів, 2021

© Житомирський державний університет
імені Івана Франка, 2021

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	5
Загальні вимоги до комплексних кваліфікаційних екзаменів	5
Вимоги до кваліфікаційної (дипломної) роботи.....	6
Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену з психології	9
Перелік базових методик, вправ та технік до комплексного кваліфікаційного екзамену з психології.....	20
Особливості виконання професійно-орієнтованих завдань під час складання комплексного кваліфікаційного екзамену з психології.....	22
Критерії оцінювання комплексного кваліфікаційного екзамену з психології.....	23
Список рекомендованих джерел та літератури для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену з психології.....	27
Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології	30
Перелік базових методик, вправ та технік до комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології.....	37
Особливості виконання професійно-орієнтованих завдань під час складання комплексного кваліфікаційного екзамену з психології.....	40
Критерії оцінювання комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології.....	41
Список рекомендованих джерел та літератури для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології.....	45

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестація випускників освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія проводиться у формі Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології й Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології / захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи відповідно до вимог освітньо-професійної програми та завершується видачею документу встановленого зразка про присудження йому ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: «Бакалавр психології. Психолог».

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

Загальні вимоги до комплексних кваліфікаційних екзаменів

Атестація здобувачів здійснюється відповідно до вимог Стандарту вищої освіти України і освітньо-професійної програми.

До атестації допускаються ті студенти, які в повному обсязі виконали навчальний план та пройшли всі види практик.

Атестація проводиться за екзаменаційними білетами, складеними відповідно до програми атестації здобувачів вищої освіти.

Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології та Комплексний кваліфікаційний екзамен з галузевої психології передбачає виконання комплексу атестаційних завдань і є адекватною формою кваліфікаційних випробувань щодо об'єктивного визначення рівня якості освітньої та професійної підготовки випускників ЗВО.

Засобами оцінювання ступеня сформованості їх загальних та спеціальних компетентностей є теоретичні (питання, тести) та професійно-орієнтовані завдання, які є моделлю професійних ситуацій.

Інформаційною базою формування засобів об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освітньо-професійної підготовки є модулі програм освітніх компонент, що формують систему компетентностей бакалавра психології і виносяться на державну атестацію.

Програма Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології включає освітні компоненти, які охоплюють основні загальні та спеціальні компетентності та дозволяють оцінити програмні результати навчання здобувачів вищої освіти.

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного екзамену з галузевої психології затверджується в установленому порядку ЗВО.

1. Конкретна форма проведення комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології, види засобів оцінювання якості підготовки фахівця з психології та порядок їх застосування у процесі державної діагностики встановлюється ЗВО самостійно.

2. Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології та Комплексний кваліфікаційний екзамен з галузевої психології у письмовій формі може передбачати співбесіду з членами державної екзаменаційної комісії для уточнення

рівня знань та ступеня сформованості професійної компетентності випускника. Перелік додаткових питань формується на основі програми Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології, затвердженої в установленому порядку ЗВО.

3. Під час Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології здобувач вищої освіти має продемонструвати засвоєння програмних результатів навчання та професійних компетентностей фахівця з психології, визначених освітньо-професійною програмою «Психологія».

4. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання правил і процедури проведення Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології шляхом:

- уніфікації умов проведення, засобів оцінювання, методик оброблення результатів опитування та форм їхнього подання;
- інформаційно-консультаційної та психологічної підготовки здобувача вищої освіти до екзамену;
- використання критеріїв об'єктивного оцінювання.

Комплекс засобів оцінювання формується ЗВО самостійно і охоплює увесь масив модулів Програми комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Програми комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології, затверджених в установленому порядку ЗВО.

Програма Комплексного кваліфікаційного екзамену з психології та Комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології ЗВО відтворює основні функціональні складові компетентнісної моделі бакалавра психології, відповідає принципам валідності, наукової насиченості, інформативності, є націленою на вирішення професійних завдань у сфері психологічної практики.

Вимоги до кваліфікаційної (дипломної) роботи

Атестація здобувачів здійснюється відповідно до вимог Стандарту вищої освіти України і освітньо-професійної програми.

До захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи допускаються ті студенти, які в повному обсязі виконали навчальний план та пройшли всі види практик.

Умовою допуску здобувача до захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи є наявність роботи, оформленої за вимогами Міністерства освіти та науки України, Положення про кваліфікаційну (дипломну) роботу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (затвердженого Вченою радою університету від 28.08.2020 р.), рішення кафедри, яка відповідає за підготовку, про успішний попередній захист, рецензії фахівця з відповідної галузі, відгуку наукового керівника та довідки про перевірку на унікальність тексту.

Дипломна робота є формою підсумкової атестації, що дає змогу оцінити рівень засвоєння здобувачем теоретичних знань та ступінь практичної підготовки, здатність до самостійної реалізації основних видів і форм роботи психолога.

Мета – розв’язання актуальних практичних завдань з конкретних психологічних проблем на основі застосування комплексу теоретичних знань і практичних навичок, набутих у процесі всього періоду навчання.

Дипломна робота виконується на матеріалі реальних об’єктів дослідження.

Вимоги до викладу матеріалу:

- логічність, цілісність, обґрунтованість і доказовість наведеної інформації;
- наявність глибокого теоретичного аналізу проблеми та результатів власних емпіричних досліджень;
- наявність інформації та\або пропозицій щодо організації діяльності психолога в межах обраної проблеми;
- дипломна робота відображає оволодіння здобувачем такими уміннями:
- логічно та аргументовано представляти матеріал на основі критичного осмислення й аналізу різних теоретичних та методологічних підходів до розуміння проблеми;
- здійснювати категоріальну реконструкцію проблеми власного дипломного дослідження;
- здійснювати операціоналізацію основних категорій дослідження;
- володіти методами кількісного і якісного аналізу та інтерпретації результатів дослідження;
- проводити власні дослідження;
- формулювати висновки та визначати напрями подальших досліджень.

Вимоги до публічного захисту (демонстрації)

Основні вимоги до захисту кваліфікаційної (дипломної) роботи описані в Положенні про кваліфікаційну (дипломну) роботу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка (затвердженого Вченою радою університету від 28.08.2020 р.)

Публічний захист кваліфікаційної (дипломної) роботи має на меті продемонструвати такі компетентності здобувача вищої освіти:

- Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

- Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Процедура публічного захисту включає:

- доповідь здобувача за змістом роботи;
- відповіді здобувача на запитання членів комісії та інших осіб, присутніх на захисті;
- наукову дискусію за матеріалами роботи;
- оголошення рецензії фахівця з галузі та виступу/ оголошення відгуку наукового керівника;
- рішення комісії щодо оцінки роботи.

Презентація дипломної роботи має на меті продемонструвати досягнення таких програмних результатів навчання:

- Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
- Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- Здійснювати підсумкову рефлексію виконання професійних завдань.

Здобувачі вищої освіти мають супроводжувати текст виступу матеріалами, що представлені в мультимедійному форматі.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену з психології призначається для студентів ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія соціально-психологічного факультету. Вона вміщує дві частини: тестові завдання з дисциплін «Вікова психологія», «Загальна психологія», «Соціальна психологія», «Експериментальна психологія» (згідно навчального плану) та професійно-орієнтоване завдання, яке узагальнює і систематизує теоретичні знання з перерахованих вище психологічних дисциплін і конкретизує їх в напрямку прикладного застосування.

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: знання категоріально-понятійного апарату психології; здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; уміння організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту; навички міжособистісного спілкування та роботи в команді у процесі професійної діяльності

Програмні результати навчання

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ
- Здійснювати пошук інформації з різних джерел для вирішення професійних завдань в т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій
- Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

- Презентувати результати власних досліджень __усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій.
- Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.
- Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Загальна характеристика програми комплексного кваліфікаційного екзамену з психології

Програма включає:

- I. Перелік розділів і тем.
- II. Критерії оцінювання знань та вмінь студентів.
- III. Список необхідної літератури. Перелік базових методик до курсу.
- IV. Особливості виконання професійно-орієнтованих завдань. Приклад професійно-орієнтованих завдань.

I. Перелік розділів і тем

Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології для здобувачів вищої освіти ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» передбачає оцінку знань та умінь здобувачів вищої освіти з освітніх компонент:

- загальна психологія;
- соціальна психологія;
- вікова психологія;
- експериментальна психологія.

«Загальна психологія»

1. **Предмет психології.** Визначення психології як науки: об'єкт та предмет вивчення. Розмежування наукової та побутової психології Історія психологічних вчень: вчення про душу, вчення про свідомість, наука про поведінку, наука про закономірності розвитку психіки. Поняття про психіку, основні функції. Основні форми прояви психіки: психічні процеси, психічні стани, психічні властивості та їх види.
2. **Загальна психологія в системі наук.** Структура сучасної психології. Галузі

психології за критеріями конкретної діяльності, розвитку та взаємодії особистості та суспільства. Теоретичні та науково-практичні аспекти психології. Завдання сучасної психології. Розкриття принципів психології: детермінізм, єдність свідомості і діяльності, розвиток психіки і свідомості в діяльності, системно-структурний, відображення. Методи психології. Основні методи: експеримент та спостереження. Допоміжні методи: анкети, бесіда, інтерв'ю, психологічні тести, діагностичні методи, вивчення продуктів діяльності.

3. **Зв'язок психології з іншими науками.** Місце психології в системі наукового знання: зв'язок з природничими, гуманітарними та технічними науками. Зв'язок психології з медичними науками: медициною, психіатрією. Зв'язок психології з технічними науками. Використання методів математичної обробки для аналізу результатів психологічного дослідження. Зв'язок психології з гуманітарними науками: мовознавство, літературознавство, суспільствознавство, історія. Взаємозв'язок психології та педагогіки.
4. **Походження та історичний розвиток психіки людини.** Умови переходу до вищої форми відображення – людської свідомості: біологічні передумови виникнення людської свідомості; роль праці в виникненні людської свідомості. Відмінності психіки людини і тварини. Основні властивості психіки людини: умови розвитку та наявність свідомості. Суттєві відмінності психіки людини і тварини: відмінності в емоційній сфері; відмінності мислення; відмінності „мови”; відмінності у виконанні елементарної трудової діяльності; відмінності умов розвитку.
5. **Мозок і психіка.** Рефлекторна природа психіки: психофізичні теорії психічного (вчення Декарта, Сеченова); вчення Павлова про рефлекторну природу психічного: умовні та безумовні рефлекси; вчення про дві сигнальні системи. Закони вищої нервової діяльності: іррадіації та концентрації процесів збудження та гальмування, взаємної індукції збудження та гальмування. Закономірності формування динамічних стереотипів. Положення О.Р. Лурії про три блоки мозку і їх основні функції. Взаємодія енергетичного, аналітичного та регуляторного блоків мозку як умова адекватного психічного відображення. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.
6. **Свідоме і несвідоме в психічній діяльності людини.** Психіка і свідомість. Функції свідомості як вищого рівня психічного відображення Структура свідомості. Патологічні стани свідомості: пригнічення свідомості, затьмарення свідомості, кома. Проблема несвідомого в психології. Класифікація несвідомих психічних явищ.
7. **Будова та властивості нервової системи.** Будова, функції та види нейронів. Аферентні і еферентні нерви. Центральна нервова система: будова та функції спинного та головного мозку. Відділи кори головного мозку та їх роль у функціонуванні психіки.
8. **Загальна характеристика особистості.** Поняття особистості у психології. Розмежування понять „людина”, „індивід”, „особистість”, „суб'єкт”. „індивідуальність”. Співвідношення біологічного і соціального у структурі особистості: структура особистості за С.Л. Рубінштейном; структура особистості за О.Г. Ковальовим; структура особистості за К.К.Платоновим; структура особистості за А.В.Петровським.
9. **Активність і спрямованість особистості.** Активність особистості і її життєва

позиція. Основні види активності особистості: адаптивна, неадаптивна, нормативна, наднормативна, над ситуативна. Усвідомлювані мотиви особистості: інтереси, переконання, світогляд. Психологічний зміст та види. Неусвідомлювані мотиви: установки, потяги.

10. **Самосвідомість особистості.** Самосвідомість особистості: функції, структура, розвиток. Категорія „Я” в психології. Я-концепція та образ Я. Самооцінка та рівень домагань особистості. Психологічний захист особистості. Механізми психологічного захисту. Активний та пасивний психологічний захист.
11. **Розвиток особистості.** Поняття про розвиток. Рушійні сили розвитку особистості. Роль спадковості у розвитку особистості. Становлення особистості в процесі соціалізації. Роль активності у розвитку особистості. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.
12. **Темперамент.** Поняття про темперамент. Історичний зміст термінології у вченні про темперамент. Вчення І.П. Павлова про фізіологічні основи темпераменту. Основні психічні властивості, що характеризують темперамент. Психологічні характеристики типів темпераментів: реактивність, активність, пластичність, ригідність, екстраверсія, інтроверсія, емоційна збудливість. Роль темпераменту в трудовій і навчальній діяльності.
13. **Характер.** Поняття про характер. Структура характеру. Акцентуація рис характеру. Природні і соціальні передумови рис характеру. Формування характеру.
14. **Здібності.** Поняття про здібності: визначення здібностей; структура здібностей; загальні, спеціальні здібності. Кількісна і якісна характеристика здібностей. Природні передумови здібностей. Здібності і спадковість. Формування здібностей.
15. **Зв'язок властивостей нервової системи та індивідуальних відмінностей.** Зв'язок фізіологічного та психологічного в індивідуальних відмінностях людини. Основні властивості нервової системи: сила; врівноваженість; динамічність-рухливість, лабільність. Проблема полярності властивостей нервової системи. Зв'язок властивостей нервової системи зі здібностями.
16. **Діяльність.** Активність і діяльність: потреба як джерело активності. Поняття про діяльність. Структура діяльності. Керування дією та контроль за нею. Саморегуляція діяльності. Інтеріоризація та екстеріоризація діяльності. Освоєння діяльності: виникнення навичок, їх структура; взаємодія навичок; виникнення умінь; формування звичок; механізми оволодіння діяльністю. Основні види діяльності людини: ігрова, навчальна, трудова.
17. **Спілкування.** Поняття про спілкування. Комунікативна сторона спілкування: а) види комунікації; б) мовлення як процес спілкування за допомогою мови, його фізіологічні механізми; в) розвиток мовлення у дітей. Характеристика інтерактивної сторони спілкування. Перцептивна сторона спілкування. Психологічні механізми сприймання людини людиною. Спілкування і мовлення вчителя. Зворотній зв'язок у спілкуванні.
18. **Міжособові стосунки в групах та колективах.** Групи і їх класифікація. Команди і колективи. Диференціація в групах. Інтеграція в групах.
19. **Увага.** Поняття про увагу. Фізіологічні основи уваги: вчення І.П. Павлова, О.О. Ухтомського; сучасні дослідження фізіології уваги. Теорії уваги. Увага як регулятор психічної активності. Види і форми уваги. Структура (властивості)

уваги. Розвиток та виховання уваги.

20. **Відчуття.** Поняття про відчуття та сприймання, погляди на природу відчуттів. Рефлекторна природа відчуттів. Загальні властивості і закономірності відчуттів: а) якість, інтенсивність, тривалість відчуттів; б) пороги відчуттів; в) явище адаптації; явище синестезії і сенсibiliзації; г) компенсаторні можливості відчуттів.
21. **Сприймання.** Поняття сприймання у психології. Фізіологічні основи сприймання. Характерні особливості сприймання (предметність, цілісність, константність, узагальненість). Сприймання як дія. Спостереження і спостережливність: а) роль моторних компонентів у сприйманні; б) спостереження і умови його ефективності.
22. **Види відчуттів та сприймання.** Основні види відчуттів: екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Основні види сприймання за модальністю. Сприймання простору. Сприймання руху. Сприймання часу.
23. **Пам'ять.** Поняття про пам'ять. Теорії пам'яті. Види пам'яті. Запамятовування і його види. Відтворення і його види. Уявлення пам'яті і їх особливості. Забування і збереження.
24. **Мислення.** Загальна характеристика мислення. Розумові дії та мислительні операції. Форми мислення. Процес засвоєння понять. Процес розв'язування задач. Мислення та інтелект. Теорії інтелекту.
25. **Уява.** Поняття про уяву. Соціальна природа уяви. Фізіологічні особливості процесів уяви. Процес створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, акцентування, схематизація. Роль уяви в ігровій діяльності дитини і творчій діяльності дорослого.
26. **Індивідуальна особливості процесів пам'яті, мислення, уяви.** Індивідуальні особливості в процесах пам'яті. Типи пам'яті. Види мислення та його індивідуальні особливості. Якості розуму. Види уяви та її індивідуальні особливості.
27. **Емоції та почуття.** Поняття про почуття та їх роль у практичній та пізнавальній діяльності. Фізіологічні основи почуттів. Теорії емоцій та почуттів у психології: теорія В.Вундта; теорія Джеймса-Ланге; інформаційна теорія П.В. Симонова. Основні форми переживання почуттів: емоційний фон; прості емоції; настрої; афект; стрес. Основні емоціональні стани та їх зовнішній вираз. Теорія К. Ізарда. Розвиток емоційної сфери. Почуття і особистість. Вищі почуття та їх види. Розвиток емоційної сфери.
28. **Вираження емоцій у людини та тварини.** Принципи аналізу виразних рухів людини та тварини. Виникнення виразних рухів у філогенезі: рухи, що мають вроджені передумови; рухи, що попередньо виконувалися довільно.
29. **Поняття про волю.** Поняття волю. Основні види дій людини: мимовільні, довільні, вольові. Структура вольового акту: простий вольовий акт; складний вольовий акт.
30. **Вольова регуляція дій людини.** Прийняття рішення. Формулювання наміру. **Переборення перешкод.** Вольове зусилля.

- 1. Соціальна психологія: предмет, завдання, історія становлення та місце у системі наукового знання.** Зв'язок соціальної психології з циклом психологічних та соціальних наук. Завдання соціальної психології.
- 2. Становлення соціальної психології як самостійної науки.** Розробка соціально-психологічної проблематики у межах філософії. “Психологія народів”, “психологія мас”. Роль психоаналітичної теорії у становленні соціальної психології“. Теорія “інстинктів соціальної поведінки”. Експериментально-прикладний етап у розвитку соціальної психології: класична теорія організації та управління; неокласична теорія організації та управління. Експериментальний етап у розвитку соціально-психологічної науки: дослідження соціальної фасилітації та соціальної взаємодії; роль “групової динаміки” К. Левіна у побудові емпіричної методичної бази соціальної психології. Розвиток соціальної психології: «радянський» період; внесок українських вчених у становлення соціальної психології.
- 3. Сучасна соціальна психологія в контексті реальних потреб суспільства.** Методологічні та методичні основи соціальної психології: три рівні наукового пізнання; розробка програми соціально-психологічного дослідження; вимоги до отримуваної в ході дослідження інформації. Методичне забезпечення соціально-психологічних досліджень: методи вивчення соціально-психологічної реальності (за Б.Г.Ананьєвим); методи активного соціально-психологічного навчання (за Ю.М.Ємельяновим) – дискусійні, ігрові методи та тренінг сенситивності. Основні напрямки та теорії зарубіжної соціальної психології. Загальна характеристика прикладної соціальної психології та основні напрямки застосування прикладної соціальної психології.
- 4. Соціальна психологія у системі зарубіжного наукового знання.** Біхевіористичний напрям: класичні та неокласичні теорії (теорія оперантного навчання (Б.Скінера), соціально-когнітивна теорія (А. Бандури). Когнітивний напрям в соціальній психології: структуралізм Ж. Піаже, теорія „соціальних уявлень /репрезентацій/” С. Московічі, Ж.-П.Кодол. та ін. Психоаналітичний напрям: соціально-психологічні теорії Шутца, К.Юнга, Е.Еріксона, К.Хорні та ін. Гуманістичний напрям: соціально-психологічні ідеї А.Маслоу, К.Роджерса та ін. Соціально-екологічна теорія У.Бронфенбреннера. Школа групової динаміки: К.Левін, Л.Фестінгер. Соціометричний напрям (Д.Морено). Транзакційний напрям (Е.Берн, Е.Кетріл та ін.).
- 5. Проблема спілкування у соціальній психології.** Функції спілкування у системі суспільних та міжособистісних стосунків. Поняття спілкування. Види спілкування. Розвиток спілкування в онтогенезі. Стадії розвитку потреби у спілкуванні, за М.І. Лісіною. Спілкування як форма активності особистості. Єдність спілкування та діяльності.
- 6. Спілкування як обмін інформацією. Інтерактивна та перцептивна сторони спілкування.** Спілкування як обмін інформацією: структура спілкування, поняття про комунікацію та її різновиди. Вербальні засоби комунікації (мова та мовлення); функції мови. Невербальні засоби комунікації. Інтерактивна сторона спілкування: типи взаємодії в процесі спілкування. Поняття соціальної перцепції: специфіка дослідження соціальної перцепції, механізми міжособистісного сприймання, зміст та ефекти міжособистісного

сприймання.

7. **Психологічний вплив на особистість та групу у процесі спілкування.** Поняття психологічного впливу на особистість і групу у соціальній психології. Міжособистісний вплив та способи протистояння йому: психологічна конструктивність-неконструктивність впливу; види психологічного впливу та протистояння йому(за О.В.Сидоренко). Види масового психологічного впливу: зараження, умови появи паніки, навіювання і наслідування, мода і чутки.
8. **Соціально-психологічні особливості спілкування у класному колективі.** Особливості спілкування у шкільному класі. Інтимно-особистісне спілкування як провідна діяльність у підлітковому віці. Специфіка спілкування підлітка з дорослими.
9. **Соціально-психологічні особливості спілкування у конфліктних ситуаціях.** Конфлікт як ситуація зіткнення інтересів у спілкуванні. Конфлікти у міжособистісних відносинах, їх види та підходи до їх вивчення. Конкуренція, співробітництво, переговори, посередництво, арбітраж у взаєминах. Конфлікти та шляхи їх додання.
10. **Феномен групи з погляду соціальної психології.** Проблема групи в соціальній психології: поняття соціальної групи, її соціально-психологічні характеристики; класифікація груп. Загальна характеристика великих соціальних груп: основні характеристики великих соціальних груп; психологічні особливості етнічних груп. Соціально-психологічні особливості великих груп: великі організовані та стихійні групи.
11. **Мала група в контексті соціально-психологічного пізнання. Динамічні характеристики малої соціальної групи.** Поняття малої групи, її соціально-психологічні характеристики: основні підходи до дослідження малої групи у сучасній соціальній психології; класифікація малих груп; концепції і моделі розвитку малої групи. Динамічні процеси в малій групі: механізми розвитку (ідеосинкразійний кредит лідера; нормативний вплив меншості; внутрігруповий конфлікт; ефекти поляризації і зсуву до ризику); механізми стабілізації (конформність; сумісність і спрацьованість; згуртованість). Нормативний вплив у групі: вплив норм групової більшості; вплив норм меншості. Керівництво і лідерство у малих групах: особливості, теорії походження; стилі і типологія лідерства. Прийняття групового рішення.
12. **Проблема прийняття групового рішення.** Індивідуальні та групові рішення. Аналіз якості групових рішень. Групові деформації. Етапи прийняття рішення.
13. **Проблема соціалізації особистості у соціальній психології.** Соціально-психологічна структура особистості; соціально-психологічні теорії особистості. Соціально-психологічні проблеми соціалізації особистості: поняття „соціалізації особистості” у соціальній психології, його загальна характеристика; основні інститути та етапи соціалізації сучасної особистості; механізми процесу соціалізації особистості. Особистість у системі групових відносин: специфіка входження особистості в групу; роль як реалізація статусу і позиції особистості.
14. **Основні напрямки практичної соціальної психології у сфері взаємодії «вчитель-учень».** Конфліктність особистості та конфліктна особистість»: порівняти поняття. Особливості спілкування в системі вчитель-учень. Комунікативні бар’єри у спілкуванні.

15. **Особливості соціального розвитку сучасної особистості.** Механізми соціального розвитку особистості: єдність процесів наслідування, імітації та ідентифікації; статево-рольова типізація; соціальна оцінка бажаної моделі поведінки; конформність; негативізм. Стереотипи розуміння соціального розвитку людини: стереотип обмеженості віку соціального розвитку людини; стереотип абсолютизації дитинства; психологічний фаталізм; стереотип абсолютизації задатків та здібностей людини. Моделі соціального розвитку особистості: еволюційна модель; кризова (стрибокподібна) модель; модель трьох фаз; модель гетерохронного розвитку.

«Вікова психологія»

1. **Об'єкт і предмет, мета і завдання вікової психології.** Структура вікової психології. Значення В.П. Місце вікової психології в системі наук. Вік як основна категорія В.П. Методологічні засади вікової психології. Принципи В.П. Історія розвитку вікової психології.
2. **Методи вікової психології.** Класифікація методів Б.Г. Ананьєва. Характеристика специфічних методів вікової психології. Спостереження та експеримент як основні методи вікової психології. Порівняльний аналіз.
3. **Поняття про психічний розвиток.** Розвиток і формування. Діалектико-матеріалістичне вчення про психічний розвиток. Рушійні сили психічного розвитку. Суперечності психічного розвитку.
4. **Фактори психічного розвитку.** Роль спадковості та середовища у формуванні особистості. Принципи та закономірності психічного розвитку. Показники психічного розвитку.
5. **Кризи у розвитку особистості.** Характеристика вікових криз. Теорія рекапітуляції (С. Холл). Психодинамічний підхід (З. Фройд). Соціогенетичний підхід (Е. Еріксон). Когнітивний підхід (Ж. Піаже). Рівні та стадії морального розвитку дитини (за Л. Кольбергом). Персонологічний підхід (А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерс). Культурно-історичний підхід (Л.С. Виготський). Концепція Д.Б. Ельконіна
6. **Психологія пренатального розвитку. Особливості психічного розвитку немовляти.** Фаза новонародженості. Рефлекси та їх значення в житті людини. Криза новонародженості. Анатомо-фізіологічні особливості розвитку немовляти. Розвиток емоційної сфери у немовлят. Комплекс пожвавлення. Розвиток пізнавальних процесів і моторики у немовлят. Спілкування з дорослими та його вплив на розвиток дитини у віці немовляти.
7. **Особливості психічного розвитку в ранньому дитинстві.** Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Провідна діяльність у ранньому дитинстві. Новоутворення. Прямоходіння та його значення для розвитку дитини раннього віку. Розвиток психічних процесів в ранньому дитинстві. Розвиток самосвідомості дітей раннього віку. Криза 3-х років.
8. **Теорії ігрової діяльності.** Вплив ігрової діяльності на розвиток дитини у дошкільному віці. Загальна характеристика сюжетно-рольової гри. Складові ігрової діяльності. Взаємостосунки дітей у грі.
9. **Особливості психічного розвитку в дошкільному віці.** Анатомо-фізіологічні передумови психічного розвитку в дошкільному віці. Особливості розвитку

пізнавальної сфери дошкільнят. Соціальна ситуація розвитку та провідна діяльність дошкільників. Новоутворення, пізнавальний та розумовий розвиток дошкільника. Розвиток особистості дошкільника. Криза семи років. Психологічна готовність дитини до навчання у школі.

10. **Загальна характеристика розвитку молодшого школяра.** Анатомо-фізіологічні можливості молодшого школяра. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Провідна діяльність молодшого школяра. Розвиток самосвідомості молодшого школяра. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра.
11. **Особливості психічного розвитку в підлітковому віці.** Підліткова криза у різних психологічних теоріях. Криза підліткового віку. Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітків та її вплив на психічний розвиток. Формування особистості підлітка. Особливості взаємовідносин і спілкування підлітків з однолітками та дорослими. Розвиток пізнавальних процесів у підлітковому віці. Особливості учбової та трудової діяльності підлітків.
12. **Особливості психічного розвитку в юнацькому віці.** Особливості анатомо-фізіологічного розвитку у юнацькому віці. Розвиток самосвідомості і самооцінки юнаків. Особливості формування світогляду у юнацькому віці. Спілкування юнаків з дорослими та однолітками. Дружба і любов у юнацькому віці. Учіння, трудова діяльність та вибір професії у юнацькому віці.
13. **Особливості психічного розвитку в період ранньої дорослості.** Анатомо-фізіологічні особливості періоду ранньої дорослості. Розвиток психічних процесів у період дорослості. Психосоціальний розвиток у період дорослості (особистість, сім'я та робота; встановлення близьких стосунків; батьківство; професійний шлях). Періодизації та задачі розвитку у дорослих (Е. Еріксон, Д. Левінсон, Р. Гулд). Кризи віку дорослості.
14. **Особливості психічного розвитку у віці середньої дорослості.** Фізичний розвиток (психофізіологічні та морфо-функціональні зміни, клімакс та менопауза, сексуальність у середньому віці).
15. **Когнітивний розвиток в період середньої дорослості** (плинний та кристалізований інтелект, досвід та майстерність, зміна функцій інтелекту). Психосоціальний розвиток (задачі середнього віку, міжособистісні стосунки, зміни у професійній сфері).
16. **Особливості психічного розвитку у віці пізньої дорослості.** Сучасні уявлення про старіння. Теорії старіння. Анатомо-фізіологічні особливості людей літнього віку. Особливості психічних процесів людей літнього віку. Психосоціальний розвиток у літньому віці. Допомога людям літнього віку. Смерть і помирання: психологічні аспекти. Вплив соціальних установок на упереджене ставлення до людей літнього віку.

«Експериментальна психологія»

1. **Становлення і розвиток експерименту в психології:** предмет та завдання експериментальної психології. Основні підходи до розуміння предмету експериментальної психології. Завдання експериментальної психології. Передумови розвитку експериментальної психології. Витоки експериментальної психології: розвиток експерименту в філософії. Психофізіологія як емпірична база психологічних досліджень. Розвиток

експериментальних досліджень в психології. Вітчизняна експериментальна психологія.

2. **Методологія науки. Нормативи наукового мислення:** поняття про наукове мислення. Принципи наукового мислення. Науковий метод та його характеристика. Поняття про методологію науки. Рівні методології. Функції методології. Методологічні принципи експериментальної психології.
3. **Структура наукового дослідження: поняття про наукову проблему.** Теорія як реконструкція психологічної реальності. Теорія та її структура. Гіпотеза наукового дослідження. Характеристика основних типів гіпотез.
4. **Етичні та правові аспекти психологічних досліджень:** експериментатор: його особистість і діяльність. Особистість учасника та ситуація психологічного дослідження. Етичні аспекти психологічних досліджень. Згода на участь у психологічному експерименті. Правове регулювання психологічних досліджень. “Наукове шахрайство” та чистота експерименту.
5. **Описові методи в психологічному дослідженні. Поняття про спостереження:** класифікація методів психологічного дослідження. Поняття про описові методи. Біографічний метод у психологічному дослідженні. Аналіз продуктів діяльності. Архівний метод у психологічному дослідженні. Бесіда, інтерв’ю та анкетування у психологічному дослідженні. Стандартизовані опитувальники та тести як методи психологічного дослідження. Спостереження як метод психологічного дослідження. Місце спостереження у психологічному експерименті.
6. **Кореляційний та експериментальний підходи у психології. Поняття про кореляційне дослідження:** поняття про експериментальні та кореляційні дослідницькі плани. Специфіка кореляційного дослідження, його відмінність від експерименту. Планування кореляційних досліджень. Галузеві кореляційні дослідження.
7. **Експеримент як метод психологічного дослідження:** поняття про психологічний експеримент. Види експерименту. Лабораторний та природний експерименти. Формуючий та констатуючий експерименти. Реальний та ідеальний експерименти, “експеримент повної відповідності”. Структура психологічного експерименту. Поняття про експериментальну гіпотезу. Залежна змінна в експерименті. Незалежна змінна в експерименті. Експериментальна валідність: види валідності. Фактори, що загрожують внутрішній валідності експерименту. Фактори, що загрожують зовнішній валідності експерименту.
8. **Галузеві експерименти в психології:** експериментальні дослідження в загальній психології та психофізіології. Розвиток людини: перспективи експериментального дослідження. Експерименти в соціальній психології. Роль експерименту у медичній психології, психотерапії та консультуванні. Експериментальні дослідження у сфері організаційної психології та психології праці.
9. **Стратегії та плани експериментальних досліджень:** стратегії експериментального дослідження. Класифікація експериментальних планів. Поняття про якісні та кількісні експериментальні плани. Поняття про внутрішньогрупові та міжгрупові експериментальні плани. Доекспериментальні, квазіекспериментальні плани та плани істинних експериментів в психології. Поняття про плани з однією незалежною змінною та про факторні плани. Плани експерименту з малим N. Факт і артефакт у експерименті. Проблема контролю в експерименті. Контроль суб’єктивних впливів. Контроль ефекту послідовності.

Контроль константності умов. Контроль еквівалентності груп. Особливості контролю в експериментах з маленьким N.

10. **Дослідницька програма:** поняття про дослідницьку програму. Постановка проблеми експериментального дослідження. Теоретичний аналіз проблеми. Вибір змінних та формулювання експериментальних гіпотез. Вибір стратегії та планів експериментального дослідження. Деонтологічний аналіз психологічних досліджень. Згода на участь у психологічному дослідженні. Аналіз ресурсів експерименту. Вибір та обґрунтування методів виміру експериментального ефекту. Протокол експерименту .
11. **Аналіз та інтерпретація результатів експерименту:** поняття про кількісний аналіз. Типи аналізу. Статистична обробка експериментальних даних. Визначення середніх показників ознаки. Визначення міри мінливості ознаки. Виявлення відмінностей в рівні прояву ознаки. Оцінка достовірності зсуву значень. Виявлення відмінностей у розподілі ознак. Аналіз факторних експериментів. Використання комп'ютеру для обробки експериментальних даних. Текстовий редактор Microsoft Word, табличний редактор Microsoft Excel, пакет програм Statistica. Поняття про якісний аналіз та інтерпретацію результатів експериментальних досліджень. Узагальнення результатів дослідження, формулювання висновків.
12. **Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень:** поняття про науковий стиль. Основні вимоги до мови наукового звіту. Структура та оформлення наукового звіту. Вимоги до виступів з представлення результатів наукового дослідження. Відеозвіти та стендові доповіді. Використання комп'ютеру для представлення результатів експерименту. Текстовий редактор Microsoft Word, табличний редактор Microsoft Excel, редактор презентацій Power Point, пакет програм Statistica. Статистичні таблиці. Графіки та функції. Діаграми, гістограми та малюнки у представленні даних експерименту.

**ПЕРЕЛІК БАЗОВИХ МЕТОДИК, ВПРАВ ТА ТЕХНІК ДО
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ**

Назва освітньої компоненти	Назва методик, вправ, технік	Джерело/посилання
Загальна психологія	<p>–Соціометрія Дж.Морено</p> <p>–Референтометрія</p>	<p>–Музика О.О. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Загальна психологія» / Метод соціометрії Я.Л. Морено // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 24-29. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2853/1/O_O_Muzyka_RNP_KP.pdf</p> <p>–Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию: Учеб. Пособие. – Самара: Изд. Дом «БАХРАХ-М», 2003 – С. 189-209. // Режим доступу: https://www.koob.ru/gorbatov/workshop_g</p>
Соціальна психологія	<p>Опитувальник Т. Лірі (в адаптації Л.М. Собчик)</p>	<p>Шмиглюк О.Г. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Соціальна психологія» // Методичні рекомендації до навчальної дисципліни «Соціальна психологія» / Л.М. Фальковська, О.Г Шмиглюк, Житомир 2017. - С. 77-101. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/30722/1/%D0%A4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96%20%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_2017-18%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9.pdf</p>
Вікова психологія	<p>–«Шкала оцінки психічного</p>	<p>–Никончук Н.О. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу</p>

	<p>розвитку дитини В.Манової-Томової» (від 4 до 52 тижнів, від 1 до 3 років)</p> <p>–Тест смисложиттєвих орієнтацій О.М.Леонтєєва</p>	<p>«Вікова психологія» // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-те вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 52-77.</p> <p>Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/21172/1/%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf</p> <p>–Тест смисложиттєвих орієнтацій О.М.Леонтєєва</p> <p>Режим доступу: https://psycabi.net/testy/256-test-smyslozhiznennye-orientatsii-metodika-szho-d-a-leontev</p>
<p>Експериментальна психологія</p>	<p>–Стандартизован а процедура планування психологічних експериментів за Д. Кемпбелом.</p> <p>–Спостереження за Корніловою</p>	<p>–Процедура планування психологічних експериментів за Д. Кемпбелом // Професійно-орієнтовані завдання з психології / за ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир, 2010. – С.305-310; 315-329.</p> <p>Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/21437/1/%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85..pdf</p> <p>–Планування спостереження за Корніловою // Професійно-орієнтовані завдання з психології / за ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир, 2010. – С.311-314; 315-329.</p> <p>–Горбунова В.В. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Експериментальна психологія» // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-те вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 295-304.</p> <p>Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/21437</p>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

Виконуючи професійно-орієнтовані завдання потрібно керуватися загальним алгоритмом роботи над такого типу завданнями. Алгоритм описаний у джерелі:

Музика О.Л. Професійно-орієнтовані завдання у системі підготовки студентів-психологів // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року)– 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Видво ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 9-23.

Режим доступу:

http://eprints.zu.edu.ua/4542/1/%D0%9E%D0%9B%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0_1_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB.pdf

Приклад професійно-орієнтованого завдання

Клієнтський запит:

Ви працюєте психологом в одній зі шкіл. До Вас звернувся класний керівник 7-го класу з проханням допомогти розібратися у стосунках учнів у класі. Класний керівник зазначає: «Учні мого класу ніби поділені на декілька підгруп, які ніколи не можуть знайти спільної мови між собою і, відповідно, нічого разом не роблять. Коли я повідомляю інформацію одному учневі і прошу передати решті, то виникає така ситуація, що знає лише частина класу. Я не можу їх об'єднати для спільної роботи, мені важко з ними працювати».

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Здійснить підбір та аналіз літератури з проблеми та формування реалістичних очікувань у людини, що звернулася за допомогою.
2. Побудуйте соціограму; визначте соціометричних лідерів та їх взаємостосунки між собою та з учнями класу. Розробіть систему рекомендацій, які допоможуть класному керівнику організувати роботу в класі.
3. Здійснить самоаналіз та підсумкову рефлексію виконаного Вами професійно-орієнтованого завдання. Складіть програму саморозвитку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

Тип завдань	Вага одного завдання (у балах)	Кількість завдань	Сума балів
Тестові завдання	2	10	20
Теоретичне питання	30	1	30
Професійно-орієнтоване завдання	50	1	50
Всього:			100

Критерії оцінювання теоретичного питання

0-9 балів	<ul style="list-style-type: none"> Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
10-16 балів	<ul style="list-style-type: none"> Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
17-23 бали	<ul style="list-style-type: none"> Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
24-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.

Критерії оцінювання професійно-орієнтованого завдання:

46-50 балів	<ul style="list-style-type: none"> Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт, доречно використовувати техніки проведення первинного інтерв'ю. Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. У переліку літератури акцентується увага на аналізі фахової, вузькоспеціалізованої літератури, періодичних видань та інтернет-джерел із вказаної проблеми. План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. Представлена інтерпретація результатів є вичерпною.
--------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. Продемонстровано уміння представляти результати дослідження клієнту, надавати психологічну підтримку. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань, план заходів і критеріїв саморозвитку.
41-45 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укладати психологічний контакт. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені не лише підручники, посібники і словники, але й фахова, вузькоспеціалізована література із вказівкою на основні тези, що стосуються проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань і палн ахаодів для саморозвитку. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
36-40 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій в межах специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені підручники і посібники і словники, основні тези яких прив'язані до завдання. Використання фахової та періодичної літератури є обмеженим. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, але відсутній опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма

	<p>показниками.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, визначено закономірності та тенденції його розвитку. • Опис підсумкового етапу в цілому відображає результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно, хоча наявні тези консультації. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку частково відображає специфіку завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
31-35 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів відсутні вказівки на можливі причини їх виникнення. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхово. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є розширеним варіантом якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку не прив'язана до специфіки завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
26-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи без обґрунтування. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі реально вивчені дисципліни. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких слабо прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає лише очевидно необхідні етапи без вказівки на ресурси. • Проблемні моменти не передбачені. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість не відповідає запиту, зведена таблиця заповнена помилково. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі, які не вплинули на результати.

	<ul style="list-style-type: none"> • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхнево. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені некоректно або неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку відсутня. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
0-25 балів	Є помилки у процедурі проведення, які вплинули на результат дослідження.
Додатково до 10 балів	Можуть бути нараховані за: Використання програм Intel: Power Point (для створення мультимедійних презентацій), McExcel (для створення таблиць, діаграм та графіків), Statistika (для здійснення статистичної обробки результатів, створення таблиць, графіків тощо).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ПСИХОЛОГІЇ

«Загальна психологія»

1. Бенеш Г. Психологія: dtv-Atlas: Довідник: Пер. з нім. / Худож. Герман і Катерина фон Заальфельд; Наук. ред. пер. В.О.Васютинський / Г. Бенеш – К.: Знання-Прес, 2007. – 510с.
2. Варій М.Й. Загальна психологія: підручник: у 2 т. 5 вид. доп. і уточнене. – Львів: Априорі, 2016. – Т.1. – 382 с.
3. Варій М.Й. Загальна психологія: підручник: у 2 т. 5 вид. доп. і уточнене. – Львів: Априорі, 2016. – Т.2. – 358 с.
4. Варій, М. Й.. Основи психології і педагогіки / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський ; Національний університет "Львівська політехніка" . - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017 . - 547 с.
5. Гальперин П.Я. Лекции по психологии: учебное пособие для студентов вузов. – 2-е изд. – М.: КДУ, 2005. – 400 с.
6. Гиппенрейтер Ю.Б. Введение в общую психологию. Курс лекций – М.: «ЧеРо», при участии издательства Юрайт, 2003. – 336 с.
7. Дуткевич Т. Загальна психологія. Теоретичний курс. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 388 с.
8. Загальна психологія. Скрипченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. та ін. Підручник. – К.: Каравела, 2017. – 464 с.
9. Ільїна Н.М, Мисник С.О. Загальна психологія: теорія та практикум. Навчальний посібник. – К.: Університетська книга, 2017. – 352 с.
10. Лурия А.Р. Лекции по общей психологии. – СПб.: Питер, 2004. – 320 с.
11. М'ясоїд П.А. Загальна психологія: Навч. посіб. – К.:Вища школа, 2004. –487 с.;іл.
12. Мирончук М.А. Психология познавательных процессов. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 138 с.
13. Основы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2003. – 720 с.
14. Павелків Р.В.. Загальна психологія. Підручник. — К: Кондор, 2009. – 576 с.
15. Психологічний словник / За ред. В.І.Войтка. – К.: Вища школа, 1982.
16. Психологія /За ред. Г.С.Костюка. – К.: Рад.школа, 1968. – 572 с.
17. Психологія /За ред.Ю.Л.Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 558 с.
18. Савчин М. Загальна психологія: підручник. – Київ: ВЦ «Академія», 2020. – 344 с.
19. Сонин В.А. Общий психологический практикум. Учебное пособие. – М.: Форум, 2016. - 416 с.

«Соціальна психологія»

1. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест; Минск: АСТ, 2001. – 688 с.
2. Майерс Д. Социальная психология. Интенсивный курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2000. – С. 34-50.
3. Межличностное общение: Хрестоматия / Сост. и общ. ред. Н.В. Казариновой, В.М. Погорельши. – СПб.: Питер, 2001. – 512 с.
4. Москаленко В.В. Соціальна психологія: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 624 с.
5. Ольшанский Д.В. Психология масс. – СПб.: Питер, 2001. – 368 с. – (Серия «Мастера психологии»).
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. У 2 книгах. Книга 1. Соціальна психологія особистості і спілкування. Київ : Видавництво 21. 2010. - 464 с.

7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія. У 2 книгах. Книга 2. Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Київ : Видавництво 21. 2010. - 464 с.
8. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии. – СПб.: Питер, 2000.
9. Поліщук В. Соціальна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення), Навчально-методичний посібник. Вид-во: Університетська книга, Суми, 2019. - 217 с.
10. Професійно-орієнтовані завдання з психології [Текст] : навч. посіб. / В. В. Горбунова [та ін.] ; за ред. О. Л. Музики ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Соц.-психол. ф-т, Каф. соц. та практ. психології. - [3-є вид., переробл. і допов.]. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 565 с.
11. Слюсаревський М.М., Хазратова Н.В., та ін. Соціальна психологія. Вид-во : Львівська політехніка – 2019. - 352 с.
12. Социальная психология в трудах отечественных психологов / Сост. и общ. ред. А.Л. Свенцицкого. – СПб.: Питер, 2000.

«Вікова психологія»

1. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Скрипченко, Л. В. Долинська [та ін.]. - Вид. 2-е, допов. - К. : Каравела, 2012. - 400 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчу та ін. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Долинська Л.В., Співак Л.М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навч. посібн. – К.: Каравела, 2012. – 240 с.
4. Крайг Г. Психология развития. – СПб.: Питер, 2000. – 992 с.
5. Крэйн У. Теории развития. Секреты формирования личности. – СПб.: прайм – ЕВРОЗНАК, 2002. – 512 с.
6. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : Навчальний посібник /С.Б. Кузікова. 2-ге видання, перероблене, доповнене. – Суми :Університетська книга, 2020. – 304 с.
7. Ньюкомб Н. Развитие личности ребенка. – СПб.: Питер, 2002. – 640 с.
8. Павелків Р. В. Вікова психологія [Текст]: підручник для студ. вищ. навч. закл. / Р. В. Павелків. – К. : Кондор, 2011. – 469 с.
9. Павелків Р.В., Харченко Є.М. Геронтологія: медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння – К: ТОВ "Центр навчальної літератури", 2020. – 476 с.
10. Партико Т. Б. Геронтопсихологія: навчально-методичний посібник. – Львів, 2012. – 136 с.
11. Поліщук В.М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник /. В. М. Поліщук. – Вид. 3 те, виправ. – Суми : Університетська книга, 2010. – 352 с.
12. Поліщук В.М. Вікові кризи в підлітковому і юнацькому віці: базові симптомокомплекси : [монографія] / Валерій Поліщук. –Суми : Університетська книга, 2019. – 478 с.
Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/241045093.pdf>
13. Професійно-орієнтовані завдання з психології [Текст] : навч. посіб. / В. В. Горбунова [та ін.] ; за ред. О. Л. Музики ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Соц.-психол. ф-т, Каф. соц. та практ. психології. - [3-є вид., переробл. і допов.]. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 565 с.
14. Психология возрастных кризисов: Хрестоматия /Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 2000. – 560 с.
15. Психология старости и старения. Хрестоматия /Краснова О.В., Лидерс А.Г. – М.: Академия, 2003. – 413 с.
16. Психология человека от рождения до смерти. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2002.
17. Психологія розвитку та вікова психологія: Практикум / Кутішенко В.П., Ставицька С.О. - К.: Каравела, 2012. - 448 с.
18. Сергєєнкова О.П. Вікова психологія: навч. посіб. / Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. – К.: ТОВ «Центр учбової літератури». – 2012. – 384 с.

1. Галян О. І., Галян І. М. Експериментальна психологія: Навчальний посібник. – Київ: Академвидав, 2012. – 400 с.
2. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: Навчальний посібник. – Київ: Професіонал, 2007. – 238 с.
3. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. – СПб.: Питер, 2004. – 558 с.
4. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. – СПб.: Питер, 2001. – 320 с.
5. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: учебник для бакалавров / Т.В. Корнилова. – М.: Юрайт, 2013. – 640 с.
6. Константинов В.В. Экспериментальная психология: курс для практического психолога. – СПб: Питер, 2012.
7. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: Учеб. Пособие. // Под общей ред. Крылова А.А., Маничева С.А. – СПб.: Питер, 2000. – 560с.
8. Професійно-орієнтовані завдання з психології [Текст] : навч. посіб. / В. В. Горбунова [та ін.] ; за ред. О. Л. Музики ; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка, Соц.-психол. ф-т, Каф. соц. та практ. психології. - [3-є вид., переробл. і допов.]. - Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. - 565 с.
9. Солсо Р.Л., Джонсон Х.Х., Бил М.К. Экспериментальная психология: практический курс. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 528 с.
10. Хок Р. 40 исследований, которые потрясли психологию. Секреты выдающихся экспериментов. – СПб.: “Прайм-Еврознак”, 2003. – 416 с.
11. Хикс Ч. Основные принципы планирования эксперимента. – М.: Мир, 2012.
12. Экспериментальная психология // Научный журнал. 2020. Т. 13.
13. Экспериментальная психология [Текст] : учеб. для студентов высш. учеб. заведений / В.Н. Дружинин. - 2-е изд., доп. - СПб. ; М. ; Харьков : Питер, 2007. - 318 с.

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Програма державного комплексного кваліфікаційного екзамену із галузевої психології призначається для студентів ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія соціально-психологічного факультету. Вона вміщує дві частини: тестові завдання з таких дисциплін: «Психологія праці та інженерна психологія», «Основи психотерапії», «Клінічна психологія» та «Психодіагностика» (згідно навчального плану) та професійно-орієнтоване завдання, яке узагальнює і систематизує теоретичні знання з перерахованих вище психологічних дисциплін.

Загальні компетентності: здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності: знання категоріально-понятійного апарату психології; здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій; здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження; здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації; уміння організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову); здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту; навички міжособистісного спілкування та роботи в команді у процесі професійної діяльності

Програмні результати навчання

- Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання
- Здійснювати реферування наукових джерел, обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки
- Самостійно обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги
- Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, вміння дотримуватися процедури дослідження
- Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для поінформованої аудиторії, формулювати розгорнутий аналіз та тези досліджень.
- Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

- Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, встановлювати ефективність власних дій.
- Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до запиту.
- Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.
- Знати та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.
- Розуміти важливість збереження здоров'я (власного й навколишніх) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

Загальна характеристика програми комплексного кваліфікаційного екзамену з галузевої психології

Програма включає:

- I. Перелік розділів і тем.
- II. Критерії оцінювання знань та вмінь студентів.
- III. Список необхідної літератури. Перелік базових методик до курсу.
- IV. Особливості виконання професійно-орієнтованих завдань. Приклад професійно-орієнтованих завдань.

I. Перелік розділів і тем

Комплексний кваліфікаційний екзамен з психології для здобувачів вищої освіти ОП Психологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» передбачає оцінку знань та умінь здобувачів вищої освіти з освітніх компонент:

- клінічна психологія;
- психологія праці та інженерна психологія;
- основи психотерапії;
- психодіагностика.

«Клінічна психологія»

1. **Клінічна психологія як наука.** Розвиток клінічної психології з часів античності до 19 століття. Становлення клінічної психології як самостійної науки. Розвиток клінічної психології в Росії та в Україні. Предмет клінічної психології. Зв'язок клінічної психології з іншими науками. Завдання та принципи психологічного дослідження у клініці. Методи клінічної психології
2. **Поняття здоров'я та хвороби.** Поняття здоров'я. Критерії здоров'я. Поняття про психічні розлади та її ознаки.
3. **Клінічна бесіда як метод дослідження.** Особливості проведення першої бесіди. Вимоги до проведення клінічної бесіди. Дослідження психічних станів у ході клінічної бесіди. Оформлення результатів клінічної бесіди.

4. **Класифікація та етимологія психічних розладів.** Патопсихологія як розділ клінічної психології. Розлади сенсорно-перцептивної сфери. Розлади пам'яті. Порушення мислення та інтелекту. Порушення уваги. Емоційні розлади.
5. **Депресивний розлад.** Основні ознаки депресивного розладу. Причини виникнення депресивного розладу. Методи надання психологічної допомоги. Депресивний розлад у підлітковому віці. Післяпологова депресія.
6. **Постравматичний стресовий розлад.** Діагностичні критерії ПТСР. Причини появи ПТСР. Нейробіологічні основи ПТСР. Психологічна допомога при ПТСР.
7. **Обсесивно-компульсивний розлад.** Основні ознаки ОКР та епідеміологія. Причини виникнення ОКР. Види ОКР. Психологічна допомога при ОКР та методи діагностики.
8. **Фобії та тривожні розлади.** Специфічні фобії: ознаки, види, причини. Соціальна тривога: ознаки та причини. Генералізований тривожний розлад: особливості прояву, причини виникнення, методи допомоги. Панічний розлад: ознаки, причини, методи роботи.
9. **Розлади харчової поведінки.** Розлади, викликані вживанням ПАР. Нервова анорексія, нервова булімія, компульсивне переїдання: основні ознаки, причини виникнення, методи надання психологічної допомоги. Розлади вживання алкоголю, канабісу, опіоїдів: основні ознаки, причини виникнення, методи надання психологічної допомоги.

«Психологія праці та інженерна психологія»

1. **Соціально-психологічні уявлення про працю.** Предмет й основні завдання психології праці. Загальнонаукові психологічні уявлення про працю та її значення для суспільного розвитку. Галузі психології праці. Зв'язок психології праці з іншими психологічними та загальнонауковими дисциплінами.
2. **Історичний екскурс становлення психології праці.** Ранні уявлення про працю у культурі перших цивілізацій (тотемізм, Древня Греція, кастова система Індії, епоха Відродження). Значення праці в роботах Г. Сковороди, Ф. Шіллера, К. Маркса, Н. Крупської. Розвиток психології праці в межах психотехніки. Становлення прикладної психології праці. Соціально-психологічні передумови виникнення психотехніки. Розвиток психотехніки в Україні та причини її зникнення. Індустріальний період розвитку психології праці (Ф. Тейлор, Е.Мейо, Я.Морено). Післявоєнний період розвитку психології праці. Розвиток психології праці у 70-90 роки ХХ ст. (А.Л. Журавльов, В.О. Моляко, Ю.Л. Трофімов). Занепад психології праці в 90-ті роки ХХ ст.
3. **Професійний розвиток особистості.** Поняття «суб'єкт» праці, основні ознаки суб'єктності. Основні етапи розвитку суб'єкта праці (фаза оптації, адепта, адаптанта, інтернала, майстра, авторитета, наставника). Кризи професійного розвитку
4. **Розвиток індивідуального стилю професійної діяльності.** Формування індивідуального стилю професійної діяльності. Стратегії творчої діяльності. Розвиток професійної самосвідомості. Мотивація праці

5. **Психологічна структура професійної діяльності.** Взаємодія ієрархій підструктур особистості та їх властивостей. Взаємодія структур особистості і діяльності. Поняття професійної діяльності. Предмет праці, засоби праці, умови праці. Структура професійної діяльності. Основні компоненти діяльності. Основні типи і види діяльності. Психологічна структура сумісної діяльності. Соціально-психологічні феномени у групі. Психологія ділового спілкування. Структура ділової бесіди. Методи забезпечення результативного спілкування: встановлення контакту; поглиблення контакту; завершення контакту.
6. **Психологія професій.** Попереднє ознайомлення з професією. План психологічного вивчення професій. Методи вивчення професій. Психологічна характеристика і психограма професій. Психологічна систематика професій. Класифікація професій. Професіографія, її цілі. Принципи і методи професіографії. Особистісні методи професіографії. Використання професіограм у професійній діяльності. Методи і схеми професіографування. Загальна схема профвідбору. Рівні аналізу трудової діяльності. “Формула професії”.
7. **Психофізіологічні основи професійної діяльності.** Диференційно-психологічні основи вивчення суб’єкта професійної діяльності. Проблема співвідношення темпераменту з іншими психічними властивостями. Нервово-гуморальна регуляція професійної діяльності.
8. **Психологія професій.** Професії: підходи до систематики та класифікації. «Формула професії». Психологічне вивчення професій: професіографія та психографія.
9. **Соціально-психологічні аспекти профорієнтації.** Проблеми вибору у контексті сучасних геополітичних процесів та наукових пошуків. Історія еволюції суспільних поглядів на проблеми вибору людиною професії. Ринок праці в Україні та його вплив на соціальну політику у галузі професійної орієнтації дорослого населення.
10. **Професійний розвиток особистості: соціально-психологічний вимір.** Вплив факторів соціального середовища на професійний розвиток особистості. Професіоналізації особистості у процесі трудової підготовки та навчання. Ідентичність особистості та її формування у професійному середовищі. Проблеми професійної адаптації та особистісного розвитку у виробничому середовищі. Здібності як ресурс професійного розвитку суб’єкта праці.
11. **Працездатність людини та закономірності її динаміки.** Оцінка і динаміка працездатності спеціалістів: стадія впрацьовування; стадія високої працездатності; стадія повної компенсації; стадія нестійкої компенсації; стадія прогресивного зниження продуктивності; стадія кінцевого пориву; стадія відновлення. Критерії оцінки працездатності. Психологічні стани, які зумовлюють працездатність. Фактори і закономірності зміни працездатності. Організація контролю та прогноз працездатності спеціалістів. Методи вивчення динаміки пізнавальних процесів у професійній діяльності. Безпосередня короткочасна зорова пам’ять.

12. **Фізіологічні реакції організму людини на трудові навантаження та умови праці.** Стомлення та перевтомлення. Нервово-психічна напруга. Гіподинамія та гіпокінезія. Депривація та монотонія. Вплив умов фізичного середовища на психічний стан людини під час роботи. Виробнича втома і заходи запобігання втомою працівників. Визначення та критерії стомлення та перевтомлення. Механізми стомлення. Перші ознаки перевтомлення.
13. **Організація виробничої діяльності. Соціально-психологічні проблеми вивчення виробничого колективу.** Психологічна сумісність як умова успішності спільної трудової діяльності. Організаційна структура групи та психологічна сумісність. Психологія управління та організації виробничої діяльності.
14. **Виробничі конфлікти.** Виробничий конфлікт та його виникнення. Види конфліктів. Організаційно-психологічні умови вирішення виробничих конфліктів. Стратегії взаємодії особистості у ситуації конфлікту.

«Основи психотерапії»

1. **Психотерапія як галузь практичної психології.** Психотерапія як форма надання психологічної допомоги. Види та форми психотерапії. Мета, завдання та принципи психотерапії. Порівняльний аналіз основних напрямків психологічної допомоги. Професійна підготовка, компетентність та кваліфікація психотерапевта. Особистісні особливості психотерапевта. Деонтологія психотерапевтичної допомоги: питання професійної етики та відповідальності психолога.
2. **Підготовка та проведення психотерапевтичного процесу.** Основні етапи та процедури психотерапевтичного процесу. Особливості проведення першої зустрічі. Встановлення психологічного контракту. Базові навички психотерапевта. Діагностика особистісної проблеми клієнта. Особливості проведення останньої зустрічі.
3. **Екзистенційно-гуманістична традиція у психотерапії (порівняльний аналіз клієнт центральної терапії К. Роджерса, гештальттерапії Ф. Перлза, логотерапії В. Франкла; сучасна екзистенційна та гуманістична психотерапія).** Основні поняття та положення екзистенційно-гуманістичної моделі психотерапії. Терапевтична взаємодія у екзистенційно-гуманістичній традиції. Процесуальні особливості терапії за екзистенційно-гуманістичною моделлю. Техніка консультативно-терапевтичної роботи.
4. **Когнітивно-поведінкова модель психотерапії (порівняльний аналіз біхевіористичної психотерапії, раціонально-емотивної терапії А. Елліса, когнітивної психотерапії А. Бека, сучасна поведінкова та когнітивна психотерапія).** Когнітивно-поведінковий підхід у психотерапії, проблеми світогляду. Психотерапевтична взаємодія в поведінковій та когнітивній психотерапії. Когнітивно-поведінкова психотерапія як процес. Технічні особливості когнітивно-поведінкової психотерапії.
5. **Постановка і розв'язання терапевтичної задачі.** Оцінка запиту клієнта. Сутність особистісної проблеми. Формулювання терапевтичної задачі. Методи

вирішення терапевтичної задачі. Інтерпретація терапевтичного матеріалу. Проблема досягнення інсайту. Критерії результативності терапевтичного процесу.

6. **Психотерапія від методу до теорії.** Психодрама від Я. Морено до сучасності: теорія психотерапії. Психодрама як процес та техніка терапевтичної роботи. Ігротерапія в зарубіжній та вітчизняній практиці. Технічні особливості застосування ігри в терапевтичній практиці. Арт-терапія, загальнотеоретична характеристика. Техніка арт-терапії: психотерапія музикою, танцем, казкою, малюванням. Тілесно-орієнтована психологія та психотерапія. Практика використання тілесно орієнтованих методів у психотерапії.

«Психодіагностика»

1. **Становлення психодіагностики як науки.** Передісторія психодіагностики. Формування психодіагностики як науки. Психологічне тестування. Дослідження з психофізики. Роботи Ф. Гальтона по вимірюванню індивідуальних відмінностей. Розумові тести Дж. Кеттела. Дослідження інтелекту А. Біне. Розвиток психодіагностики у ХХ столітті. Розвиток психодіагностики з початку ХХ ст. до 1920-х рр. Криза у розвитку психодіагностики. Розвиток психодіагностики у 30-40 рр. Розвиток психодіагностики у 50-60 рр. Розвиток психодіагностики у 70-80 рр. Розвиток психодіагностики у 90-і рр. Розвиток психодіагностики у дореволюційній Росії. Розвиток психодіагностики у СРСР та в Україні.
2. **Психодіагностичний процес: теорія і практика.** Поняття психодіагностики. Предмет психодіагностики. Структура психодіагностики. Клінічна, професійна та освітня психодіагностика. Психодіагностичне обстеження. Види психодіагностичних ситуацій. Зв'язок психодіагностики з іншими науками. Психодіагностичний метод. Об'єктивний, суб'єктивний та проєктивний діагностичні підходи. Тест як основний інструмент психодіагностики. Класифікація тестів. Адаптація зарубіжних тестів. Норми тестові. Область застосування тесту. Психологічний діагноз. Діагностика рис особистості та «вимірjana індивідуальність». Основні етапи психодіагностичного процесу. Етап збору даних. Етап переробки та інтерпретації даних. Етап прийняття рішення. Етичні аспекти психодіагностичного дослідження.
3. **Психометричні засоби контролю психодіагностичних методик.** Основні етапи конструювання тесту. Специфікація тесту. Розробка завдань та оформлення тесту. Проведення пілотажного дослідження. Індекс складності та індекс ефективності завдань. Надійність психодіагностичних методик. Коефіцієнт надійності. Методи визначення надійності. Надійність ретестова. Надійність паралельних форм. Надійність частин тесту. Валідність методики. Валідність очевидна. Валідність емпірична. Валідність змістовна. Валідність критеріальна. Критерії валідизації. Валідність поточна та прогностична. Валідність конструктивна. Валідність диференційна. Валідність інкрементна. Валідність конкурентна. Стандартизація тестів. Процедури нормування та центрування. Оцінки первинні. Оцінки шкальні.

4. **Загальна характеристика тестів інтелекту.** Інтелект. Основні підходи до визначення інтелекту. Структура інтелекту. Монофакторні та мультифакторні теорії інтелекту. Загальна характеристика тестів інтелекту. Історія розвитку тестів інтелекту. Тести Ф. Гальтона та Дж. Кеттела. Шкали інтелекту Біне-Сімона та Станфорд-Біне. Культурно-вільні тести інтелекту. Коефіцієнти інтелекту IQ-показник відносний та IQ-показник стандартний.
5. **Конструювання тестів інтелекту.** Розробка інструкції для тестів інтелекту. Аналогії. Послідовності. Виключення зайвого. Завдання з кількома варіантами відповіді. Альтернативні завдання. Завдання на встановлення відповідності. Завдання з обмеженням на відповіді та завдання з вільними відповідями. Впорядкування завдань тесту інтелекту.
6. **Тести інтелекту Д. Векслера.** Шкали інтелекту Д. Векслера. Шкала інтелекту для дорослих. Шкала інтелекту для дітей. Характеристика субтестів шкали інтелекту для дітей. Вербальний інтелектуальний показник, невербальний інтелектуальний показник, загальний інтелектуальний показник.
7. **Особистісні опитувальники як метод дослідження.** Загальна характеристика особистісних опитувальників. Історія розвитку особистісних опитувальників. Класифікація особистісних опитувальників. Проблеми конструювання та використання особистісних опитувальників. Типи завдань особистісних опитувальників. Особистісні опитувальники рис. Особистісні опитувальники Р.Б. Кеттелла. Типологічні особистісні опитувальники. Особистісні опитувальники Г.Ю. Айзенка. Опитувальник Х. Шмішека для діагностики типів акцентуацій характеру та темпераменту.
8. **Загальна характеристика проєктивних методик.** Історія проєктивного підходу. Тест вільних асоціацій К.Г. Юнга. Тест чорнильних плям Г. Роршаха. Обґрунтування проєктивного підходу у роботах Л. Френка. Загальна характеристика проєктивних методик. Класифікація проєктивних методик. Переваги та проблеми використання проєктивних методик. Проекція як психологічний феномен. Види проєкції. Класифікація видів проєкції Д. Холмса. Теоретичне обґрунтування проєктивного підходу у зарубіжній та вітчизняній психології.
9. **Тематичний аперцептивний тест. Дитячий аперцептивний тест.** Тематичний аперцептивний тест. Характеристика стимульного матеріалу. Діагностичне призначення. Процедура проведення дослідження. Показники аналізу результатів дослідження. Теоретичне підґрунтя тематичного аперцептивного тесту. Дитячий аперцептивний тест. Діагностичне призначення. Процедура проведення дослідження. Показники аналізу та інтерпретації результатів.
10. **Метод «Малюнок сім'ї». Метод «Незакінчені речення».** Історія розвитку методу «Малюнок сім'ї». Діагностичне призначення. Процедура проведення дослідження. Інтерпретація результатів дослідження за Г.Т. Хоментausкасoм. Модифікація Л. Кормана. «Кінетичний малюнок сім'ї» Р. Бернса. Методика закінчення речень. Процедура проведення дослідження та аналізу результатів. Модифікація методики для підлітків та старших школярів.

**ПЕРЕЛІК БАЗОВИХ МЕТОДИК, ВПРАВ ТА ТЕХНІК ДО
КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГАЛУЗЕВОЇ
ПСИХОЛОГІЇ**

Назва освітньої компоненти	Назва методик, вправ, технік	Джерело/посилання
Клінічна психологія	<ul style="list-style-type: none"> – РНQ-2, РНQ-9 – Шкала Йеля-Брауна для оцінки симптомів обсессивно-компульсивного розладу. – Опитувальник по фобіях (FQ) – Шкала оцінки соціальної фобії (SPIN, SPRS) 	<ul style="list-style-type: none"> – Дейвід Вестбрук. Подолати депресію.– Львів: Свічадо, 2016 – 94 с. – Клінічна психологія [Текст] : слов.-довід. / авт.-уклад. С. В. Діденко. - К. : Академвидав, 2012. – 315 с. – Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії. Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1003282-14#n402 – Руководство по детской и подростковой психиатрии: в 2 т. / под ред. Джозефа М.Рей; пр. с англ. К Мужановского. – К.: Горобец, 2018. – Т.1. – 772 с.
Психологія праці та інженерна психологія	<ul style="list-style-type: none"> – Методика «Карта особистості» К.К. Платонова – Методика К. Томаса «Стратегії поведінки людини у конфліктній ситуації» – Методика спостереження (за Корніловою) – «Диференційно-діагностичний опитувальник» (ДДО) Є.О. Клімова 	<ul style="list-style-type: none"> – Психологія праці: модульний курс. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/11132 – Кириченко В.В. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Психологія праці» // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 209-251. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/4929/1/poz_kuruchenco.pdf – Планування спостереження за Корніловою // Професійно-орієнтовані завдання з психології / за ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Житомир, 2010. – С.311-314; 315-329. – «Диференційно-діагностичний опитувальник» (ДДО) Є.О. Клімова. Режим доступу: http://ssh25.sumy.ua/wp-content/uploads/2019/06/%D0%A6%D1%96%

	<ul style="list-style-type: none"> – Методика вивчення динаміки здібностей О.Л. Музики – Контрольна ергономічна карта 	<p>D0%BA%D0%B0%D0%B2%D1%96-%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8.pdf</p> <ul style="list-style-type: none"> – Музика О.Л., Портницька Н.Ф. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Психологія творчості». Методика вивчення динаміки здібностей // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 501-520. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/21173/1/%D0%9F%D0%BE%D1%80%D1%82%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf – Контрольна ергономічна карта. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/3272/1/2.pdf
<p>Основи психотерапії</p>	<ul style="list-style-type: none"> – «Аналіз дитячих спогадів» (за А. Адлером) – «Парадоксальна інтенція» (за В.Франклом) – «Аналіз за АВС-моделлю» (за А. Еллісом) 	<ul style="list-style-type: none"> – Кокоева Р.Т. Інтерпретація метода ранніх wspomинаний А. Адлера. Режим доступу: http://cyberleninka.ru/article/n/interpretatsiya-metoda-rannih-vospominaniy-a-adlera – Исполатова Е.Н., Николаева Т.П. Модифицированная техника анализа ранних wspomинаний личности. Режим доступу: http://www.voppsy.ru/issues/1999/991/991069.htm – Таланов В.Л, Малкина-Пых И.Г. Получение раннего wspomинания. Контент-анализ ранних wspomинаний // Таланов В.Л, Малкина-Пых И.Г. Справочник практического психолога. – СПб.: Сова, М.: ЕКСМО, 2003. – С. 352-357. – Франкл В. Парадоксальная интенция и дерефлексия // Франкл В. Теория и терапия неврозов. – СПб.: Речь, 2001. – 82-94. – Осипова А.А. Парадоксальная интенция // Осипова А.А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов. – М.: ТЦ «Сфера», 2001. – С. 59. – Эллис А. Схема А-В-С — основа рационально-эмоциональной терапии // Эллис А. Гуманистическая психотерапия:

		<p>Рационально-эмоциональный подход. – СПб.: Изд-во Сова; М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2002. – С. 64-78.</p> <p>– Мак Маллин Р. Обучение формуле ABC// Мак Маллин Р. Практикум по когнитивной терапии. – СПб.: Речь, 2001. – С. 22-54.</p>
Психодіагностика	<ul style="list-style-type: none"> – Шкала інтелекту Векслера для дітей – Особистісний опитувальник Шмішека – Метод «Малюнок сім'ї» – Метод незавершених речень 	<ul style="list-style-type: none"> – Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодіагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2000. – 528 с. – Бурлачук Л. Психодіагностика. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с. – Галян І М. Психодіагностика [Текст]: навч. посіб. / І. М. Галян. - К. : Академвидав, 2009. - 463 с. – Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. – 464 с. – Майстренко Т.М. Особливості роботи над професійно-орієнтованим завданням з курсу «Психодіагностика» // Професійно-орієнтовані завдання з психології: Навчальний посібник / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 360-370. Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/21171/1/%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf – Практикум з психодіагностики /Укладачі: Музика О. О., Остринська В.М., Остринський В.В.- Житомир, 1999 /або 2000 р.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС СКЛАДАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Виконуючи професійно-орієнтовані завдання потрібно керуватися загальним алгоритмом роботи над такого типу завданнями. Алгоритм описаний у джерелі:

Музика О.Л. Професійно-орієнтовані завдання у системі підготовки студентів-психологів // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року)– 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Видво ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С. 9-23.

Режим доступу:

http://eprints.zu.edu.ua/4542/1/%D0%9E%D0%9B%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0_1_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B4%D1%96%D0%BB.pdf

Приклад професійно-орієнтованого завдання

Клієнтський запит:

До Вас на консультацію прийшла молода жінка Катерина Д. Разом зі своїм чоловіком вона нещодавно переїхала з іншого міста. Живуть в орендованій квартирі. Десять місяців тому їх квартиру пограбували. Катерина каже, що з того часу вона не відчуває безпеки, особливо коли сама вдома, боїться, що у її квартиру знову хто залізе. Часом вночі їй сниться, як грабіжник знову влізає до кімнати. Як їй справитися з цією ситуацією та припинити думати про пограбування?

Обов'язкова програма при виконанні завдання

1. Змодельуйте фрагмент консультативної бесіди з клієнткою, під час якої проводите просвітницьку роботу.
2. У ході роботи скористайтеся опитувальником по фобіях (FQ).
3. Здійсніть самоаналіз та підсумкову рефлексію виконання Вами професійно-орієнтованого завдання та складіть програму саморозвитку.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тип завдань	Вага одного завдання (у балах)	Кількість завдань	Сума балів
Тестові завдання	2	10	20
Теоретичне питання	30	1	30
Професійно-орієнтоване завдання	50	1	50
Всього:			100

Критерії оцінювання теоретичного питання

0-9 балів	<ul style="list-style-type: none"> Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
10-16 балів	<ul style="list-style-type: none"> Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
17-23 бали	<ul style="list-style-type: none"> Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
24-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.

Критерії оцінювання проофесійно-орієнтованого завдання:

46-50 балів	<ul style="list-style-type: none"> Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укласти психологічний контакт, доречно використовувати техніки проведення первинного інтерв'ю. Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. У переліку літератури акцентується увага на аналізі фахової, вузькоспеціалізованої літератури, періодичних видань та інтернет-джерел із вказаної проблеми. План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведено правильно, без помилок. Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. Представлена інтерпретація результатів є вичерпною.
--------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. Продемонстровано уміння представляти результати дослідження клієнту, надавати психологічну підтримку. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань, план заходів і критеріїв саморозвитку.
41-45 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням психологічних категорій в межах специфіки завдання. У форматі діалогу продемонстровано уміння налагоджувати контакт із клієнтом, укладати психологічний контакт. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі і теми реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені не лише підручники, посібники і словники, але й фахова, вузькоспеціалізована література із вказівкою на основні тези, що стосуються проблеми. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи, використані методи і процедури. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, представлений опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, наявна правильно заповнена зведена таблиця. • Процедура проведення дослідження дотримана. Дослідження проведене правильно, без помилок. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма показниками. • Представлена інтерпретація результатів є вичерпною. • Програма надання психологічної допомоги включає консультативної бесіди, тренінгу із використанням технік, методик психотерапевтичної роботи. • Самоаналіз містить підсумкову рефлексію позитивних моментів і програму саморозвитку, яка передбачає виявлення основних труднощів під час виконання завдань і палн ахаодів для саморозвитку. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
36-40 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій в межах специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, що охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені підручники і посібники і словники, основні тези яких прив'язані до завдання. Використання фахової та періодичної літератури є обмеженим. • План виконання завдання відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів наявні вказівки на можливі причини їх виникнення, але відсутній опис можливостей їх уникнення. • Бланки дослідження адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно та за усіма

	<p>показниками.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Зроблено інтерпретацію результатів. Інтерпретація містить узагальнену характеристику досліджуваного явища, визначено закономірності та тенденції його розвитку. • Опис підсумкового етапу в цілому відображає результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно, хоча наявні тези консультації. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку частково відображає специфіку завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
31-35 бали	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи з обґрунтуванням. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі модулі реально вивчених дисциплін. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає всі необхідні етапи роботи без вказівки на ресурси. • В описі проблемних моментів відсутні вказівки на можливі причини їх виникнення. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість відповідає запиту, зведена таблиця заповнена з окремими помилками. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі проведення дослідження, які не вплинули на результати. • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхово. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є розширеним варіантом якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку не прив'язана до специфіки завдання. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
26-30 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Проблема сформульована із використанням основних психологічних категорій безвідносно до специфіки завдання. • Визначено напрямки практичної роботи без обґрунтування. • Наявний аналіз власного досвіду виконання подібних завдань, але він не охоплює всі реально вивчені дисципліни. • У переліку літератури представлені здебільшого підручники і посібники, основні тези яких слабо прив'язані до завдання. • План виконання завдання є фрагментарним і відображає лише очевидно необхідні етапи без вказівки на ресурси. • Проблемні моменти не передбачені. • Бланки дослідження не адаптовані до специфіки завдання, їх кількість не відповідає запиту, зведена таблиця заповнена помилково. • Процедура проведення дослідження дотримана. Є помилки у процедурі, які не вплинули на результати.

	<ul style="list-style-type: none"> • Є поверхневий протокол дослідження, заповнений власноруч дослідником. • Кількісна та якісна обробка результатів виконані правильно, але поверхнево. • Зроблено інтерпретацію результатів, яка є повторенням якісного аналізу. • Опис підсумкового етапу не презентує повною мірою результати досліджень. • Зміст та форми психологічної допомоги представлені некоректно або неповно. • Самоаналіз неповний. Програма саморозвитку відсутня. • У тексті є незначні стилістичні та граматичні помилки. • Завдання оформлено відповідно до вимог.
0-25 балів	Є помилки у процедурі проведення, які вплинули на результат дослідження.
Додатково до 10 балів	<ul style="list-style-type: none"> • Використання програм Intel: Power Point (для створення мультимедійних презентацій), McExcel (для створення таблиць, діаграм та графіків), Statistika (для здійснення статистичної обробки результатів, створення таблиць, графіків тощо).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

«Клінічна психологія»

1. Дейвід Вестбрук. Подолати депресію.– Львів: Свічадо, 2016 – 94 с.
2. Клінічна психологія [Текст] : слов.-довід. / авт.-уклад. С. В. Діденко. - К. : Академвидав, 2012. – 315 с.
3. Клінічна психологія [Текст] : слов.-довід. / авт.-уклад. С. В. Діденко. - К. : Академвидав, 2012. – 315 с.
4. Медична психологія [Текст] : держ. нац. підруч. : підруч. для студентів ВНЗ VMH3 IV рівня акредитації МОЗ України / [Спіріна І. Д. та ін.]. - Дніпропетровськ : Ліра, 2012. - 442 с.
5. Медична психологія [Текст] : навч. посіб. / [Пошук Н. Г., Маркова М. В., Кондратюк А. І., Стукан Л. В.]. - Вінниця : [Горбачук І. П.], 2010. - 135 с.
6. Медична психологія [Текст] : навч. посіб. для самопідготовки студентів / В. А. Абрамов [та ін.] ; ред. В. А. Абрамов. - Донецьк : Каштан, 2008. - 270 с.
7. Медична психологія [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / С. Д. Максименко [та ін.] ; за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. - 2-ге вид. - Київ : Слово, 2014. - 515, [1] с.
8. Основи медичної психології [Текст] : навч.-метод. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівнів акредитації та лікарів-інтернів / В. М. Ждан [та ін.]. - Полтава : АСМІ, 2014. - 254, [3] с.
9. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії // <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1003282-14#n402>
10. Руководство по детской и подростковой психиатрии: в 2 т. / под ред. Джозефа М.Рейя; пр. с англ. К Мужановского. – К.: Горобец, 2018. – Т.1. – 772 с.
11. Синопис діагностичних критерії DSM-V та протоколів NICE для діагностики та лікування основних психічних розладів у дітей та підлітків \ перекл. з агнл.; упор. та наук. ред. Леся Підлисецька (Серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія»). Львів: Вид-во УКУ, 2014 – 112 с.
12. Хома І. Н. Медична психологія [Текст] : навч. посібник / І. Н. Хома. - Рівне : Рівненська друкарня, 2002. - 178 с.

«Психологія праці та інженерна психологія»

1. Кириченко В.В. Психологічні основи професійної адаптації та вибору професії / Віктор Кириченко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 110 с. ISBN 978-966-485-183-8
2. Кириченко В.В. Психологія праці : модульний курс : навчальний посібник (рекомендовано Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів) / Віктор Васильович Кириченко, Олег Васильович Мазяр. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 190 с.
3. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності : навчальний посібник – 2-ге вид. перероб. і доп. / Віктор Кириченко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 146 с. ISBN 978-966-485-201-9
4. Кириченко В. В. Психологія праці : методичні рекомендації / В.В. Кириченко – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 51 с.
5. Кириченко В.В. Становлення особистісної ідентичності у процесі професійної адаптації / Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук (19.00.03 – психологія праці, інженерна психологія). – К. : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України ; Ж. : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 20 с.
6. Психологія праці та інженерна психологія : навчальний посібник для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 053 «Психологія» -2-ге вид., перероб. і доп. / укладач О.С. Юрков. – Мукачево: МДУ, 2018 –187с.

7. Трофімов Ю.Л. Інженерна психологія: Підручник –К.: Либідь, 2002. – 2002. – 246 с.
8. Психологія праці : теоретичні і методологічні основи наукових досліджень: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Щербакова.–Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2014. – 144с.
9. Кириченко В.В. Особистість у сучасному інформаційному суспільстві. – Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2020. – 245 с. (ISBN 978-966-485-257-6)
10. Оцінювання функціональної та компетентнісної спроможності державних службовців: досвід і перспективи: монографія / за ред. канд. соціол. наук О. М. Балакіревої ; НАН України; ДУ « Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. ресурс. Київ, 2020. 226с. Режим доступу: <http://ief.org.ua/docs/mg/334.pdf> (ISBN 978-966-02-9304-5)

«Основи психотерапії»

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультування: сприяння розвитку клієнта. Пер. з англ. – К.: Сфера, 1998. – 342 с.
2. Берн Е. Ігри, у які грають люди. - «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. - 256 с.
3. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика: (Учебное пособие). – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
4. Вестбрук Д., Кеннерлі Г., Кірк Д. Вступ у когнітивно-поведінкову терапію. - Львів: Свічадо, 2014. – 420 с.
5. Горноста́й П. П. Консультативная психология: Теория и практика проблемного подхода. – Киев : Ника-Центр, 2018. – 400 с.
6. Горноста́й П.П., Васильковская С.В. Теория и практика психологического консультирования: Проблемный подход. – К.: Наук. думка, 1995. – 128 с.
7. Каліна Н. Ф. Психотерапія : підручник / Н. Ф. Каліна. — К. : Академвидав, 2010. — 288с. (Серія «Альма-матер»).
8. Карикаш В.И., Босовская Н.А., Кравченко Ю.Е., Кириченко С.А. Основы психологического консультирования в позитум-подходе. – Черкассы, 2009. – 43с.
9. Критерії діагностики і психотерапії розладів психіки та поведінки [Електронний ресурс] / Під ред. Б. В. Михайлова, С. І. Табачнікова, О. К. Напреев, В. В. Домбровської // Новини української психіатрії. — Харків, 2003. — Режим доступу: <http://www.psychiatry.ua/books/criteria>.
10. Мушкевич М.І. Основи психотерапії: навч. посіб / М.І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ; за ред. М.І.Мушкевич. – Вид. 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
11. Основи психотерапії / За редакцією Седих К. В., Фільц О. О. - К. : Академвидав, 2016. - 192с.
12. Стюарт Й., Джойнс В. Основи ТА: Транзакційний аналіз. - К.: ФАДА, ЛТД, 2002. - 393с.
13. Diagnostic and statistical manual of mental disorders : DSM-5. — 5th ed. p. // <https://drive.google.com/file/d/0B-PggjsiGlEgQnRmZXJiX0pidmM/view>

«Психодіагностика»

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование.- СПб.: Питер, 2001.- 688 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике. – СПб.: Издательство «Питер», 2007. – 688 с.
3. Бурлачук Л. Психодиагностика. – СПб.: Питер, 2002. – 352 с.
4. Галян І М. Психодіагностика [Текст]: навч. посіб. / І. М. Галян. - К. : Академвидав, 2009. - 463 с.
5. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Корольчука. – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2007. – 400 с.
6. Моргун В.Ф., Тітов І.Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. –

464 с.

7. Музика О.Л. Професійно-орієнтовані завдання у системі підготовки студентів-психологів // Професійно-орієнтовані завдання з психології / За ред. О.Л. Музики. Навчальний посібник. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (лист № 1.4/17-Г-3165 від 28.09.2010 року) – 3-тє вид., перероб. і доп. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010.
8. Практикум з психодіагностики /Укладачі: Музика О. О., Остринська В.М., Остринський В.В.- Житомир, 1999 /або 2000 р.
9. Строяновська О. В. Психологічна служба в системі освіти [Текст] : практикум з навч. курсу для практ. психологів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Строяновська. - К. : Каравела, 2013. - 175 с.
10. Скок А. Г. Психологічна служба освіти [Текст] : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / А. Г. Скок, І. М. Ющенко. - Київ : Слово, 2013. - 238 с.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Укладачі:

ПОРТНИЦЬКА Наталія Федорівна
ЗАГУРСЬКА Інна Станіславівна
ГАВРИЛОВСЬКА Ксенія Петрівна
ДЕМ'ЯНЧУК Юлія Юріївна
КИРИЧЕНКО Віктор Васильович
МАЙСТРЕНКО Тетяна Миколаївна
САВИЧЕНКО Ольга Михайлівна
ФАЛЬКОВСЬКА Людмила Миколаївна

**КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ПСИХОЛОГІЇ ТА
КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ГАЛУЗЕВОЇ ПСИХОЛОГІЇ:
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ**